

Åtgärdsplan – välfärdsbokslutet

2014-01-17

Inledning – uppdraget

Arbetsgruppen har fått i uppdrag att ta fram ett åtgärdsprogram med välfärdsbokslutet, och stadens vision som bakgrund.

Arbetsgruppen har bestått av:

Jonna Börjesson, kulturförvaltningen	Emelie Fritzell, sdf Öster
Anders Waldau utbildningsförv	Anita Gyllensten, sdf Väster
Gunnar Isaksson, tekniska förv	Johanna Pontén, sdf Väster
Monica Lindkvist, stadskansliet	Sakiba Ekic, stadskansliet
Hans Johansson Arbetslivsförv	Susanne Carlsson Fritids- och folkhälsoförv.
Adriana Waris, sdf Norr	Per Blank, Fritids- och folkhälsoförv.

Arbetsgruppens förslag till åtgärdsprogram har fokuserats till fem områden, och anknyter särskilt till visionsmålet ”Vi tar gemensamt ansvar för barn och unga”:

- Arbete, praktik eller studier för ungdomar,
- Demokratifrågor ungdomar
- Psykosomatisk ohälsa
- Föreningsanknytning allmänt och med genusperspektiv
- Ökade möjligheter för fysisk aktivitet allmänt och med genusperspektiv

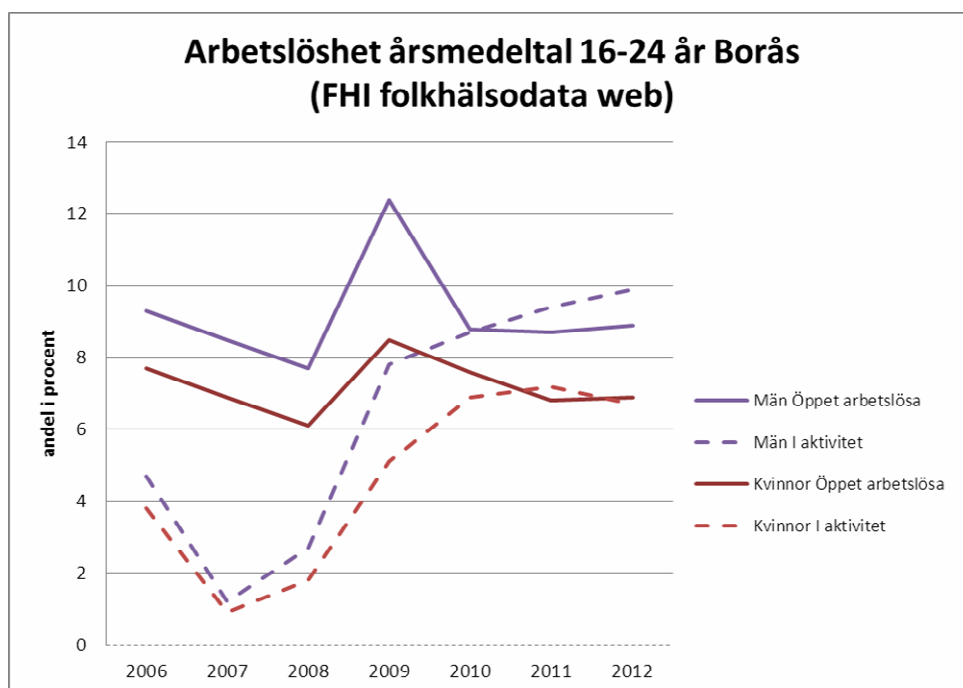
När man planerar för åtgärder inom dessa områden är det viktigt att man väger in såväl sociokulturella som jämlikhetsperspektiv. De sociala skillnaderna i hälsa till följd av ojämlika ekonomiska och sociala villkor är stora och det finns segregation inom våra stadsdelar både socialt och etniskt. Åtgärderna bör därför syfta till att minska dessa skillnader och särskilt riktas till dem med störst behov.

Arbete, studier praktik för ungdomar

Omfattning

Här redovisas några olika sätt att beräkna hur många ungdomar 18 +, som inte är i arbete, utbildning, praktik eller annan sysselsättning.

I juni 2013 var 551 personer i åldern 18-24 år arbetslösa i Borås, och i september samma år, 544 varav 142 utrikes födda (SCB, via Monica Lindqvist). Total befolkning 18-24 var 2013 11 021 personer, vilket ger en arbetslöshet på ca 5 procent.

Statistiken över arbetslöshet ovan framställs från ett register som förs av Arbetsförmedlingen. Öppet arbetslösa avser personer som är utan arbete och kan ta arbete direkt. Procenttalen är beräknade utifrån den registerbaserade arbetskraften (d v s sysselsatta plus arbetslösa). Här blir gruppen som saknar sysselsättning ca 19 procent för männen och 14 procent för kvinnorna, sammanlagt.

Ungdomsstyrelsen har gjort en beräkning genom att beställa data från SCB med kriterierna att individen under ett helt år inte haft inkomster över ett basbelopp (42 800 kr, 2011), inte haft studiemedel, varit studieregistrerad eller studerat SFI mer än 6 timmar och inte ha arbetspendlat till Norge/Danmark. (Ungdomsstyrelsen, 2013)

För 2011 uppskattades gruppen **16-25 år** som var utan sysselsättning enligt denna modell till 7,9 eller 1 191 personer och för 2010 till 8,5 eller 1274 personer, i Borås.

Gruppen utan arbete, studier eller annan sysselsättning. utgör mellan 5 och 8 procent. Om man räknar i antal individer är det mellan 500 och 1 000 personer, med tanke på Borås samlade utbud av arbete, utbildning och andra insatser är så omfattande, borde kunna erbjuda också dem sysselsättning.

Påverkan på hälsa

Att ha ett arbete och en god arbetsmiljö främjar hälsa och motsatt gäller att arbetslöshet bidrar till en sämre hälsa. Ann Hammarströms och Urban Janlerts svenska studier med unikt hög kvalitet, har visat att arbetslöshet i ungdomen leder till sämre egenrapporterad hälsa såväl fysisk som psykisk. Arbetslösheten ger också ökad risk för sämre levnadsvanor som rökning, alkoholkonsumtion och sexuellt risktagande och effekterna fortsätter längre fram i livet. (Hammarström, Janlert 2012)

KASAM¹ är en teoretisk tankeram som ofta används i hälsofrämjande arbete och den innebär att vi för att behålla och utveckla vår hälsa måste uppleva verkligheten som hanterbar, begriplig och meningsfull.

Arbete och studier bidrar till individens upplevelse av identitet och tillhörighet och är tillsammans med en egen ekonomi grundläggande för en god hälsa.

Insatser – vad görs

Kommunen har ett informationsansvar för ungdomar som inte studerar på gymnasieskolan. Detta ansvar har Utbildningsförvaltningen med Arbetslivsförvaltningen och Fritids- och folkhälsoförvaltningen som medaktörer.

Det finns en mängd olika insatser för dem utan arbete, praktik eller utbildning i Borås:

KRUT- projektet, samarbete med Fristad folkhögskola, MAST-arbetet, växling försörjningsstöd – projektanställningar, är alla exempel på detta.

Arbetslivsförvaltningen bedriver idag en verksamhet (KRUT) som till större delen finansierad av Sjuhärads samordningsförbund och med stöd av EU-medel för att möta unga mellan 16-29 år som inte omgående ”står till arbetsmarknadens förfogande”. Här finns ett samarbete med Utbildningsförvaltningen för att särskilt försöka fånga upp unga inom ramen för det kommunala informationsansvaret och erbjuda alternativ till studier, syftet är ändå att få personen att återgå till studier som på något sätt leder vidare mot gymnasiekompetens.

För att motivera individerna ytterligare så finns möjligheter att kombinera praktik/arbete och studier (lokalt kunskapslyft), eller särskilda ungdomsanställningar för att skaffa arbetslivserfarenhet och motivation för att vidareutbilda sig.

För alla våra övriga gymnasieungdomar finns möjligheten att genom Borås stads feriejobb få arbetslivserfarenhet på sommarlovet, eller som ett alternativ pröva att vara sin egen som Sommarlovsentreprenör.

I stadsdel Väster bedriver man ungdomsledarutbildning. Borås Stad driver tillsammans med Polisen Människan bakom uniformen, bland annat på Norrby.

---

¹ KASAM – känsla av sammanhang, Aaron Antonovsky

Modell med unga förebilder, att gå från att vara gängledare till att vara ledare inom ideella och samhällsnyttiga insatser. Exempel på detta är FC IBRA som verkar i sin närmiljö i utsatta stadsdelar.

Möjligheter – potential

Riksrevisionen har granskat insatser riktade till unga arbetslösa:

”Den undersökning som Riksrevisionen gjort av kommuners stöd till arbetslösa ungdomar indikerar dels att Arbetsförmedlingens insatser inte fullt ut är anpassade till samtliga ungdomsgrupper dels, att de kommer sent.

...

Överenskommelser mellan Arbetsförmedlingen och kommuner gällande praktikplatser skulle kunna göra det möjligt för fler ungdomar med behov av praktikplats att ta del av en sådan insats.” (Riksrevisionsverket, 2013)

Arbetsförmedlingen har ett huvudansvar, men behöver samverka med kommunen för att kunna lösa sin uppgift.

Enligt SCB:s arbetskraftsundersökningar är 80 procent av befolkningen mellan 25 och 64 år sysselsatt (arbetat minst en timme under mätveckan). Det innebär för Borås del ca 42 000 personer. (SCB, 2013) Det borde gå att assimilera också de ungdomar som saknar sysselsättning i form av studier, arbete eller praktik, i en arbetsmarknad som för befolkningen i Borås har en så stor omfattning.

För unga som står längre från arbetsmarknaden finns verksamheter med lägre krav och mycket stöd, där utredningar kring funktionsnedsättningar och samverkan med vården behövs.

Brygghuset arbetar för att kunna starta praktik och utvecklingsanställningar i verksamheten för ungdomar 20-29 år som befunnit sig i utanförskap.

Förslag till åtgärder

Undersök om varje aktör med ansvar för denna grupp utför sitt arbete optimalt, och identifiera hinder. Här kan också hälsoekonomiska modeller användas för att öka medvetenheten om de humanitära och ekonomiska vinsterna på sikt.

Skapa en katalog för handläggare - en samling av de insatser för arbetslösa som ger överblick och orienterbarhet för dem som kan ha behov av detta.

Bättre marknadsföring av de insatser som finns, visa på möjligheterna och göra det känt på de forum där unga möts och hämtar information idag.

Skaffa fler platser för arbete, praktik, utbildning och social träning – för att underlätta för handläggare och minska väntan för ungdomarna. Verksamheter i Borås Stad bör vara föredömen och ställa upp med praktikplatser. Vi måste även verka för att övriga offentliga sektorn och näringslivet ställer upp på samma sätt.

Samordning med gymnasieskolan för avhoppare och med feriearbetsverksamheten.

Följ upp de insatser som görs för att få bättre kunskap om vad som fungerar, och i vilka sammanhang.

Starta trainee-program inom vård och omsorg för att bredda rekryteringsbasen till den sektorn. Sådana program kunde också vara aktuella inom de tekniska sektorerna, eventuellt i samarbete med kringliggande kommuner som också har rekryteringssvårigheter inom denna sektor.

Demokrati för barn och unga

Omfattning

För att belysa frågan om demokrati i skolan har vi valt fyra variabler från välfärdsbokslutets enkätundersökningar i grundskolan och gymnasieskolan åren 2011-13. Tabellerna redovisar medelvärden för de tre åren.

	Bestämna lektionstid ²		Bestämna regler ³	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
År 8	31	32	34	35
Gy åk 1	48	54	51	60

	Framföra åsikter ⁴		Vet vart vända sig ⁵	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
År 8	24	17	31	26
Gy åk 1	28	24	33	27

² Andel som svarat ”instämmer absolut” eller ”instämmer” på frågan ”Eleverna är med och bestämmer hur de skall använda lektionstiden”.

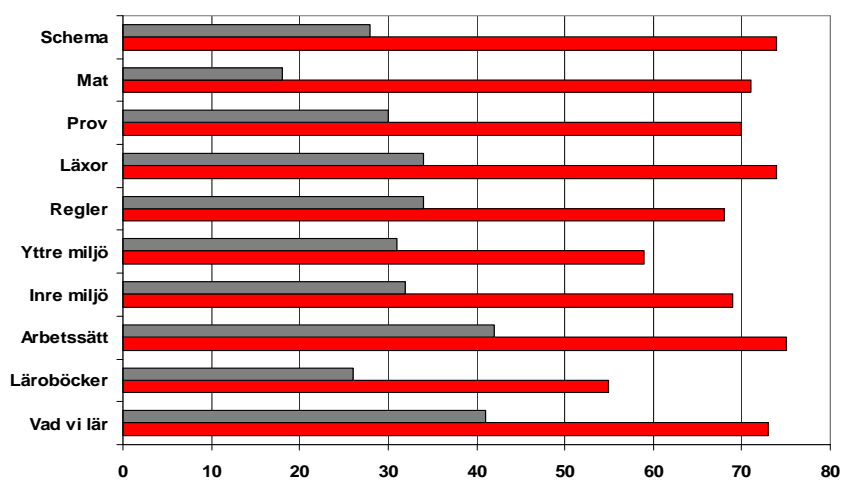
³ Andel som svarat ”Instämmer absolut” eller ”instämmer” på frågan ”På vår skola är eleverna med och bestämmer reglerna”

⁴ Andel som svarat ”mycket stora möjligheter” eller ”ganska stora möjligheter” på frågan ”Hur stor möjlighet tycker du att du själv har att framföra dina åsikter till dem som bestämmer i kommunen?”

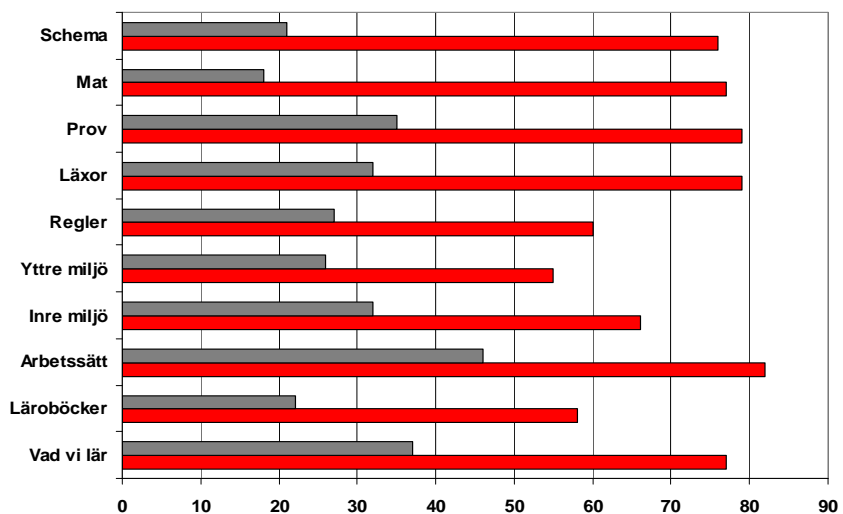
⁵ Andel som angett någon kontaktväg på frågan ”Till vem eller vart vänder du dig om du vill påverka något i din kommun?”

Man kan konstatera att undersökningsresultatet pekar på ett demokratiunderskott, även om en positiv ökning av delaktigheten mellan grundskola och gymnasium också är tydlig.

Under 2012 gjordes en LUPP-undersökning (lokal uppföljning av ungdomspolitiken) i Borås i år 8 grundskolan och gymnasiets 2:a årskurs. I LUPP-undersökningen ställdes frågorna om vad man får påverka och vad man vill påverka. Följande figurer är hämtade ur materialet från undersökningen (Borås Stad 2012):

Figur 1 År 8

Figur 2, Årskurs 2 gymnasiet

Här kan man se en stor skillnad mellan vad ungdomarna tycker sig kunna påverka och vilka önskemål om påverkan de har.

Påverkan på hälsa

Delaktighet och inflytande är det första av målområdena för den nationella folkhälsopolitiken.

I ett demokratiskt samhälle tillerkänns människor lika värde med jämlika möjligheter att vara delaktiga och ha inflytande. Rätten till delaktighet och inflytande gäller oavsett kön, etnisk eller religiös tillhörighet, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Om individer eller grupper upplever att de inte kan påverka de egna livsvillkoren och utvecklingen av samhället uppstår utanförskap och maktlöshet. Brist på inflytande och möjligheter att påverka har ett starkt samband med hälsa. (Regeringen, 2007)

Det är särskilt viktigt att barns och ungas möjligheter till inflytande stärks eftersom de på många sätt är socialt och ekonomiskt utsatta. (Folkhälsomyndigheten 2014)

Delaktighet och inflytande är också en viktig komponent för mer jämlika samhällen, vilket i sin tur påverkar folkhälsan positivt. (Wilkinsson, Pickett 2010)

Insatser – vad görs

Några exempel från välfärdsboksluten:

Entreprenöriellt lärande (Fristadskolan), Bedömning för lärande (BLF) (Fristadskolan, Engelbrektskolan och Erikslundsskolan), flertalet skolor i Borås arbetar med BLF, liksom gymnasiet.

Ungdomsråd, ungdomsledarutbildningar och utbildning i normkritik (Stadsdel Väster), Individuell coaching under skoltiden (Bodaskolan) STEPS – Strategiskt entreprenörskap i skolan (Dalsjöskolan) (Borås Stad, 2012)

Exempel på andra forum för ungdomsinflytande är: Ungdomsråden, centralt och lokalt, rådslag med politiker och demokratidagar. På skolorna finns klassråd och elevråd.

Borås stad har utarbetat ”Råd gällande inflytande för barn, elever och föräldrar i förskola, grundskola och grundsärskola” hösten 2012 (Borås Stad, 2012) där bakgrunden till inflytande för elever och föräldrar beskrivs och arbetet med inflytande konkretiseras. Arbetet kommer att följas upp under 2014 med ett stödmaterial för rektorer och lärare.

Nytt ungdomspolitiskt program håller på att arbetas fram.

Möjligheter – potential

Läroplan och skollag ger starkt stöd för att arbeta mycket aktivt med demokratiska frågor och medborgarlärande i skolan.

Skolverket har i kunskapsöversikten Skolan och medborgarskapandet låtit göra en omfattande kunskapsöversikt (Skolverket 2011). I denna pekar man bland annat på att skolas uppdrag som medborgarskapande är oprecist och motsägelsefullt. Uppdraget omfattar både undervisningsmoment och att verksamheten i sig är en lärsituation i hur kontroverser och konflikter kan lösas, med medinflytande och gemensamt ansvarstagande som utgångspunkt.

Några studier pekar på att klassrumsklimatet har stor betydelse för hur eleverna tillägnar sig demokratiska förhållningssätt, medan andra studier pekar på att det är de resurser som eleverna bär med sig från hemmiljön som är avgörande på denna punkt.

Barn till högutbildade klarar sig bättre än andra i sådana kunskaps- och färdighetstest som avser mäta elevernas medborgarkompetens, exempelvis kunskap om politik och samhällsfrågor, demokratiska förhållningssätt, politiska självförtroende samt politiska deltagande. Skolan verkar ha svårt att utjämna socioekonomiska skillnader mellan elevgrupper med olika bakgrund.

Föreningslivet är även det en viktig kanal för ungdomars demokratifostran. Genom aktivt deltagande i föreningar och genom att få möjlighet att medverka i föreningarnas styrelser kan fler ungdomar få möjligheter både till inflytande och till demokratilärande. (se även ”Föreningsanknytning, längre fram)

Ungdomsråden i kommunen finns som möjlig kanal till ungdomsinflytande. Genomförda aktiviteter som ”demokartinatta” kan utvecklas ytterligare. Stadsdelsnämnd Norr påpekar att målet måste vara att 100 procent anser att de får vara med och påverka lektionstiden i skolan. (Borås Stad, 2013)

Förslag till åtgärder

Lyft upp intressanta exempel på elevinflytande på pedagogforum, Pedagog Borås och i en samlad publikation.

Ge stöd och uppmärksamhet till lyckade lokala exempel och låt en eller flera personer verksamma i skolan få uppdrag att vara inspiratörer för andra. Varje skola bör uppmuntras ha ett pågående demokratiprojekt.

Psykosomatiska symtom

I välfärdsbokslutets enkätundersökningar finns en grupp frågor om olika psykosomatiska symtom. Nedan redovisas medelvärden i procent för åren 2011-13.

	År 8		Åk 1 gy	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Huvudvärk varje vecka	29	48	32	55
Ont i magen varje vecka	20	36	22	39
Känt sig nere varje vecka	19	43	25	50
Känt sig irriterad/dåligt humör varje vecka	47	60	51	66
Känt sig nervös varje vecka	32	47	37	50
Haft svårt att somna varje vecka	31	40	39	45

Nivåerna av självrapporterade psykosomatiska symtom är höga, men resultaten i Borås är i linje med nationella undersökningar som pekar i samma riktning. De självrapporterade hälsoproblemen är betydligt vanligare bland flickor än bland pojkar. (Haugland, Wold 2001, Wiklund m.fl 2012)

Påverkan på hälsa

Ungdomar utvecklas och blir mer självständiga i tonåren vilket innebär stress och oro, för en del ungdomar mycket, för andra mindre.

Upplevelse av stress i tonåren verkar vara kopplad till sådant som skolprestationer, partnerrelationer, mobbning och grupstryck, ekonomiska problem, ett ökat vuxenansvar och oro inför framtiden. En del av problemen som smärtproblem sömnsvårigheter, oro och kan bli långvariga och fortsätta in i vuxen ålder. (Wiklund mfl, 2012)

Det är först när påfrestningarna blir långvariga eller stora som de kan innebära problem på längre sikt. (Bremberg, 2006)

De problem som rapporteras av ungdomarna indikerar till viss del brister i skolans arbetsmiljö och/eller bristande stöd från föräldrar.

Insatser – vad görs

Borås Stad har nyligen antagit ett program för föräldrastöd som omfattar generella utbildnings- och informationsinsatser till samtliga föräldrar i kommunen. (Borås Stad 2013)

Elevhälsan har i och med den nya skollagen fått en annan inriktning. Dess roll skall främst vara förebyggande och hälsofrämjande och syfta till att eleverna har en bra miljö för sin kunskapsutveckling och personliga utveckling. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. (Skolverket, 2012)

Folkhälsan i Sjuhäradskommunerna och Hälso- och sjukvårdskansliet har börjat en kartläggning för att gemensamt att utreda och utveckla insatser inom området unga och psykisk ohälsa.

Möjligheter – potential

Arbetet med att implementera föräldrastödsprogrammet i Borås Stad har startat. Intresset från föräldrar varierar, men är generellt stort och de mångåriga erfarenheterna från mödra- och barnhälsovård med mycket stort förtroende hos befolkningen och hög anslutning är lovande.

Elevhälsans förnyade roll kan också innebära starkt stöd för verksamhetsutveckling, där frågor som rör psykosomatiska symtom kan hanteras inom ramen för skolans arbetsmiljöarbete.

Förslag till åtgärder

Utveckla möten med föräldrar där man får diskutera och får råd om hur man kan agera som tonårsförälder.

Kartlägg skolornas arbetsmiljö lokalt med utgångspunkt från elevenkäten och ta med eleverna i arbetet för att främja hälsa och förebygga psykosomatiska problem.

Föreningsanknytning – genusperspektiv

Omfattning

I välfärdsbokslutets enkätundersökningar i grundskolan och gymnasieskolan åren 2011-13, fanns en fråga om respondenten var medlem i någon förening. I tabellen nedan anges svaret på frågan med medelvärdet för de tre åren i procent.

	Pojkar	Flickor
År 8	66	63
Åk 1 gy	53	45

Två tredjedelar av grundskoleleverna i år 8 och ungefär hälften av gymnasieleverna anger att de är föreningsmedlemmar. Andelen föreningsanslutna sjunker alltså något med stigande ålder och i gymnasiet är det betydligt fler pojkar än flickor som har föreningsstillhörighet.

LUPP-undersökningen i Borås 2012 som genomfördes för år 8 och åk 2 gymnasiet visar på samma, eller något högre nivåer när det gäller medlemskap i föreningar. Det var framförallt idrotts- och skolföreningar som ungdomarna var anslutna till.

LUPP-undersökningen i Borås 2008 hade en fråga om ungdomarna hade något förtroendeuppdrag i sin förening – vilket fem procent eller under svarade att de hade.

Påverkan på hälsa

I en litteraturstudie från Statens folkhälsoinstitut (Liljeberg, 2005) konstateras att tillgång till bra socialt kapital⁶ och medlemskap i föreningar har samband med en god hälsa.

För ungdomar kan medlemskap i en förening ge möjlighet till demokratiskt lärande, gemensamt beslutsfattande och ökad känsla av sammanhang och tillhörighet. I föreningen får man lära sig hur demokrati fungerar i praktiken, hur man löser intressemotsättningar tillsammans med andra människor, tar gemensamt ansvar och får utlopp för idealitet och kreativitet.

---

⁶ Socialt kapital – tillgången till sociala nätverk och graden av tillit till andra människor

Insatser – vad görs

Kommunen har ett system för bidrag och stöd till föreningar som är omfattande. Det finns stöd för lokaler, aktivitetsstöd till verksamhet och olika former av stimulansbidrag.

Kommunen ger även föreningar stöd till lokala utvecklingsinsatser, riktat till föreningar, lokala arbetsgrupper, skolor och företag. Meningen är att öka lokalt engagemang, trivsel och att skapa fler mötesplatser.

Möjligheter – potential

Framförallt för de äldre ungdomarna finns i varje fall numerärt möjligheter att öka andelen föreningsanknutna, eftersom andelen föreningsanslutna minskar med högre ålder.

De flesta föreningar ser positivt på att öka sitt medlemstal och engagemanget från medlemmarna, eftersom man är beroende av ideella insatser.

Förslag till åtgärder

Erbjud, eventuell med hjälp av stimulansbidrag föreningar/ föreningsstyrelser utbildning i genuskunskap.

Ge föreningar som har minst 40 procent av underrepresenterat kön i styrelsen stimulansbidrag.

Uppmuntra föreningar att bereda plats för ungdomar i styrelsen, eventuellt med hjälp av stimulansbidrag.

Unga Förenings Aktiva – att stödja aktivitet i föreningar och föreningsbildande enligt samma koncept som det framgångsrika ”Unga Företag” inom grundskolans och fritidsgårdarnas ram.

Stimulera elevföreningar som utvecklar ungdomars intressen, stärker sammanhållning och bidrar till skolornas identitet.

Fysiska aktiviteter

Omfattning

Välfärdsbokslutets enkätundersökning har en fråga om fysisk aktivitet – ”Hur ofta tränar du på din fritid så du blir andfådd och svettas?” Nedan redovisas resultatet för dem som tränar mer än en gång per vecka, som medelvärde i procent för åren 2011-13.

	Pojkar	Flickor
År 8	83	74
Åk 1 gy	71	62

Andelen som tränar på sin fritid, är högre bland pojkar än för flickor både för grundskolan och gymnasiet och andelen som tränar minskar mellan årskurs 8 och gymnasiet.

Påverkan på hälsa

Regelbunden fysisk aktivitet motverkar många folksjukdomar som hjärt- och kärlproblem, stroke, diabetes, tjocktarmscancer, bröstcancer och depression. Den snabba urbaniseringen bidrar till ohälsosamma miljöer och beteenden, och minskad vardaglig fysisk aktivitet. WHO rekommenderar att barn och ungdomar uppmuntras till att delta i ett varierat utbud av fysiska aktiviteter som stödjer den naturliga utvecklingen, är roliga och säkra. (WHO, 2010)

För barn och ungdom innebär fysisk aktivitet förbättrad kondition och muskelstyrka, minskad övervikt, förbättrad benstomme och en reduktion av depressiva symtom. (WHO, 2010)

Rekommendationen för barn 5-17 år minst 60 minuters daglig fysisk konditionstränande aktivitet på måttlig till kraftig nivå.

Insatser – vad görs

Satsning på spontanidrottsplatser och näridrottsplatser pågår i kommunen. Det finns för närvarande mer än 100 stycken väl spridda i alla stadsdelar.

Stora möjligheter till aktivt friluftsliv finns och marknadsförs på stadens hemsida.

Fritids- och folkhälsoförvaltningen bedriver idrottsskola på barnens fritid tillsammans med föreningslivet med prova-på-verksamhet för barn åk 1 och 2 med syftet att tidigt inspirera unga i idrottsaktivitet, och ge dem möjlighet att prova på många olika sporter. Ca 200 barn deltar och man satsar särskilt på de geografiska områden som har störst sociala behov.

Kommunen stödjer föreningar på olika sätt som genom ekonomiska bidrag och lokaler.

Tjejer har fått en egen tid i skatehallen och förhoppningen är att de också kommer att engagera sig i föreningen.

Möjligheter– potential

I den kommande gymnastikhallen Sjuhäradshallen kommer särskilda satsningar göras för att få fler flickor och unga kvinnor aktiva.

Dans har provats vetenskapligt som stöd i skolhälsovårdens repertoar för tjejer för att reducera graden av psykosomatiska besvär (Duberg m fl ,2013)

Förslag till åtgärder

Uppmuntra föreningslivet att erbjuda aktiviteter som flickor vill ha.

Öka utbudet av kulturella aktiviteter där ungdomar kan vara aktiva utövare. Dans och teater är också fysiskt krävande.

Informera föräldrar om betydelsen av vardaglig fysisk aktivitet och uppmuntra till gemensamt friluftsliv tillsammans med barnen

Förslag till beslut

Fritids- och folkhälsoförvaltningen får uppdraget att i samverkan med övriga förvaltningar konkretisera förslagen i planen och följa upp resultatet.

Referenser

Borås Stad (2012), <i>Välfärdsboks slut 2011</i>
Borås Stad (2012) Att vara ung i Borås Stad – LUPP lokal uppföljning av ungdomspolitiken, ungdomsenkät 2012 i Borås åk 8 grundskolan, åk 2 gymnasiet.
Borås Stad (2012) Råd gällande inflytande för barn, elever och föräldrar i förskola, grundskola och grundsärskola, arbetsgrupp under ledning av Anna Stenström, utbildningsförvaltningen.
Borås Stad (2013), Program för föräldrastöd. Länk
Borås Stad (2013), <i>Välfärdsboks slut 2012</i>
Duberg, Möller Taube (2013) <i>Dans kan ge unga skydd mot psykisk ohälsa</i> , Läkartidningen 2013:36 (Länk)
Folkhälsomyndigheten (2014), Kommentarer till folkhälsomålen. (http://www.folkhalsomyndigheten.se/amnesomraden/livsvillkor-och-levnadsvanor/barns-och-ungas-halsa/)
Hammatröm Ann, Janlert Urban (2012) <i>Cohort Profile: The Northern Swedish Cohort</i> , International Journal of Epidemiology 2012;41:1545–1552
Haugland S, Wold B, Stevenson J, Aaroe LE, Woynarowska B. (2001) <i>Subjective health complaints in adolescence. A cross-national comparison of prevalence and dimensionality</i> . Eur J Public Health. 2001 Mar;11(1):4-10.
Liljeberg Karin (2005), <i>Hur påverkas hälsan av delaktighet och inflytande i samhället – en litteratursammanställning</i> . Statens Folkhälsoinstitut 2005:2
Regeringen (2007) <i>En förnyad folkhälsopolitik</i> , prop 2007/08:110. En förnyad folkhälsopolitik
Riksrevisionsverket (2013), rapport Ungas väg till arbete , 2013-11-07
SCB (2013) Tidningen Välfärd, nr 4 2013: <i>Åldersgrupp som jobbar mest minskar i Sverige</i> .
Skolverket (2011) <i>Skolan och medborgarperspektivet, en kunskapsöversikt</i> .
Skolverket (2012) Tydligare krav på elevhälsan, juridisk rådgivning (länk)
Ungdomsstyrelsen (2013) <i>2013 års uppföljning av antalet unga som varken arbetar eller studerar</i>
WHO (2010) <i>Global recommendations on physical activity for health</i> .
Wiklund Maria, Malmgren-Olsson Eva-Britt, Öhman Ann, Bergström Erik, Fjellman-Wiklund Annacristine (2012) <i>Subjective health complaints in older adolescents are</i>

related to perceived stress, anxiety and gender – a cross-sectional school study in Northern Sweden.
BMC Public Health. 2012; 12: 993.

Wilkinson, Richard G. & Pickett, Kate (2010). *Jämlikhetsanden: därför är mer jämlika
sambällen nästan alltid bättre sambällen.* Stockholm: Karneval